

УДК 330.311

Майстер Анна Володимирівна,
асистент кафедри фінансів,
ДВНЗ „КНЕУ імені Вадима Гетьмана”
(03057, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)
E-mail: anya_maister@ukr.net

ДЕРЖАВНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз поточного стану державного сектору економіки України та визначення ключових перспектив його розвитку.

Методологія. Для вирішення поставлених завдань у статті використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: теоретичного узагальнення — при ідентифікації ролі держави у відносинах з іншими економічними агентами; аналітичний — при дослідженні структури корпоративних прав держави, бюджетних надходжень від приватизації; фінансових результатів діяльності підприємств державного сектору економіки України; графічний і табличний — для візуального представлення результатів дослідження; системний і комплексний підходи — для розробки й обґрунтування пропозицій щодо реформування державного сектору економіки України.

Отримані результати. На сьогодні існує невідповідність між результатами діяльності державного сектору економіки України та його розміром і економічним потенціалом. Зазначену диспропорцію можна пояснити як чинниками економічного характеру, складною політичною ситуацією в країні, так і нераціональним використанням ресурсів, слабкою ефективністю управління, фіксованим принципом дивідендної політики, високим рівнем корупції. Запропоновано окремі напрями підвищення ефективності державного сектору економіки України: активізація антикорупційної реформи, удосконалення законодавчої бази, розробка обґрунтованих прогнозів та планів діяльності підприємств державного сектору, удосконалення корпоративного управління, дивідендної політики, оптимізація корпоративного портфелю держави за рахунок розробки програми продажів міноритарних пакетів акцій.

Цінність дослідження. У результаті дослідження обґрунтовано структурно-логічну схему розробки емісійної стратегії підприємств державного сектору економіки на ринку акцій України, зокрема запропоновано поділ підприємств державного сектору економіки на дві групи в залежності від розміру пакету акцій держави в статутному капіталі акціонерного товариства та побудовано алгоритм прийняття рішень щодо проведення додаткової емісії акцій для кожної групи підприємств. Ця пропозиція може бути використана при розробці загальної концепції розвитку державного сектору економіки, а також при реалізації програми приватизації в Україні.

Ключові слова: державний сектор економіки, державна власність, приватизація, бюджет, приватний сектор, ефективність, дивіденди, корпоративні права держави.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Державний сектор є невід'ємним елементом функціонування економіки будь-якої країни. Його масштаби та роль варіюються в залежності від наявної економічної моделі — від максимального в адміністративно-командній економіці до можливо мінімального в ринковій. Особливу роль державний сектор відіграє в країнах з транзитивною економікою, до яких належить і Україна. Він активно використовується з метою регулювання для досягнення багатьох соціально-економічних цілей, в тому числі — для забезпечення загальних умов функціонування економіки, стабільного розвитку стратегічних галузей економіки, економічної безпеки, стимулювання економічного зростання. На сьогодні в Україні існує значна диспропорція між розміром державного сектору економіки та його роллю. Держава не в змозі забезпечувати ефективність великої кількості підприємств, що призводить в підсумку до вкрай незадовільних результатів їх діяльності. З огляду на вищенаведене, за сучасних умов трансформаційних змін в Україні дослідження сучасного стану державного сектору економіки та виділення шляхів його розвитку є пріоритетним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти функціонування державного сектору економіки знайшли своє відображення у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема таких як Р. Абдуллін, С. Аузан, М. Білик, Т. Білик, Н. Бондаренко, О. Длугопольський, Я. Корнаї, Д. Леонов, Р. Масгрейв, Л. Якобсон.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Віддаючи належне науковим здобуткам вчених, зазначимо, що на даний час в Україні більшість підприємств є недостатньо ефективними головним чином через наявність багатьох невирішених проблем у цій сфері. З огляду на актуальність даних питань, виникає необхідність подальших досліджень у цьому напрямі, зокрема визначення ролі держави у відносинах з іншими учасниками корпоративного сектору, встановлення оптимального розміру державного сектору в економіці, обґрунтування доцільності приватизації на сучасному етапі, виявлення ключових проблем діяльності таких підприємств та розроблення рекомендацій щодо їх подолання.

Формулювання мети і завдань дослідження. Метою статті є дослідження сучасного стану державного сектору економіки України та визначення перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Державний сектор економіки в тій чи іншій мірі представлений в усіх країнах світу. Щодо визначення його місця та ролі в економіці країни, насамперед, варто акцентувати увагу на двоякій ролі держави в корпоративних відносинах (рис. 1):

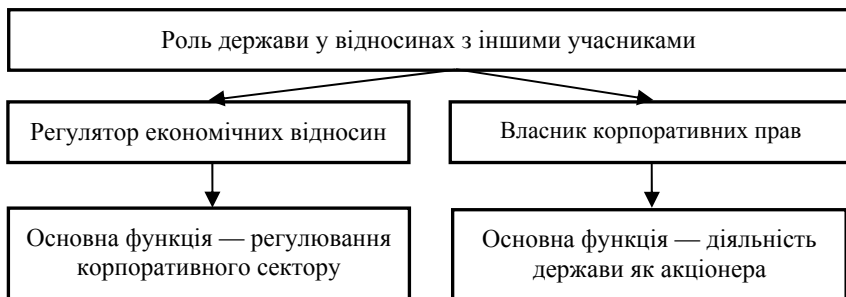

Рис. 1. Роль держави у відносинах з іншими учасниками корпоративного сектору

Джерело: розроблено автором самостійно

Варто зазначити, що роль держави як акціонера в економічному процесі є похідною від її регулюючої функції, тому напрямки підприємницької активності держави визначаються з огляду на завдання державної власності як необхідного елементу системи державного регулювання. З огляду на такий взаємозв'язок між функціями держави, відзначимо, що часто слабка ефективність діяльності підприємств державного сектору економіки в певній мірі є допустимою при успішній реалізації макроекономічних та соціальних цілей. Як результат, обидві функції держави як власника корпоративних прав та регулятора корпоративних відносин є взаємопов'язаними, тому їх чітке розмежування є доволі проблематичним. Наприклад, діяльність підприємств державного сектору сприяє забезпеченню економічної безпеки, регулюванню рівня зайнятості населення та інше. Як вірно зазначає Бондаренко Н.В. «у світовій практиці державний сектор є "генератором" інвестиційного процесу, такий стан забезпечується державною фінансовою підтримкою» [1, с. 47].

Державна підтримка може надаватися підприємствам державного сектору економіки у вигляді: внесків до статутного капіталу, підтримки випуску корпоративних облігацій, наданні державних гарантій за кредитами і т.п.

Варто проаналізувати питому вагу державного сектору в економіці України (рис. 2). На рис. 2 показано, що за період 2010–2018 рр. частка державного сектору в економіці коливалася в діапазоні 9,2–15,6 % і характеризувалася значною волатильністю — періоди зростання її рівня змінюються різким зниженням, при цьому слід відмітити різке збільшення на 4,2 % у 2018 р. порівняно з 2017 р.

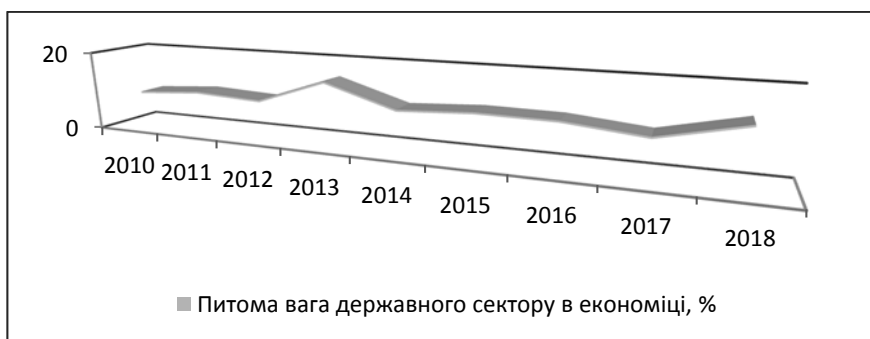

Рис. 2. Питома вага державного сектору в економіці, %

Джерело: побудовано автором за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [2]

На сьогодні відсутній уніфікований підхід до визначення оптимального розміру державного сектору економіки. Наприклад, С. Аузан, зазначає, що є два основні способи [3, с. 36]:

- визначення соціальних видів діяльності, якими повинні займатися державні підприємства без накладення на них будь-яких кількісних обмежень;
- чітке обмеження кількості підприємств, які визнаються державними незалежно від виду їх діяльності.

Проаналізувавши рис. 2, відзначимо, що частка державного сектору в економіці України є високою, тому підприємства даної сфери потребують значних обсягів державної підтримки, а отже створюють додатковий тиск на бюджет країни. Вважаємо,

що скорочення державного сектору за таких умов є неминучим. Для цього необхідно насамперед проаналізувати структуру корпоративних прав держави. В залежності від розміру державної частки в статутному капіталі підприємства їх можна поділити на три групи: 0–25 %, 25 % + 1 акція до 50 %, 50 % + 1 акція до 100 %. Зазначимо, що за період 2008–2018 рр. корпоративний портфель держави зменшився із 933 до 526 од., тобто на 407 од. в абсолютному виразі, у відносному — на 43,6 %. При цьому зауважимо, що до державного сектору економіки відносимо підприємства з державною часткою в статутному капіталі 50 % + 1 акція.

Щодо відсоткової структури корпоративних прав держави, як видно з рис.3. частка підприємств державного сектору економіки у загальній кількості підприємств, де держава має корпоративні права, збільшилася з 37,2 % у 2008 р. до 53,1 % у 2019 р., що є позитивною тенденцією, адже збереження у власності держави пакетів акцій розміром до 50 % статутного капіталу не забезпечує її суттєвого впливу на ефективність діяльності підприємства та захист державних інтересів.

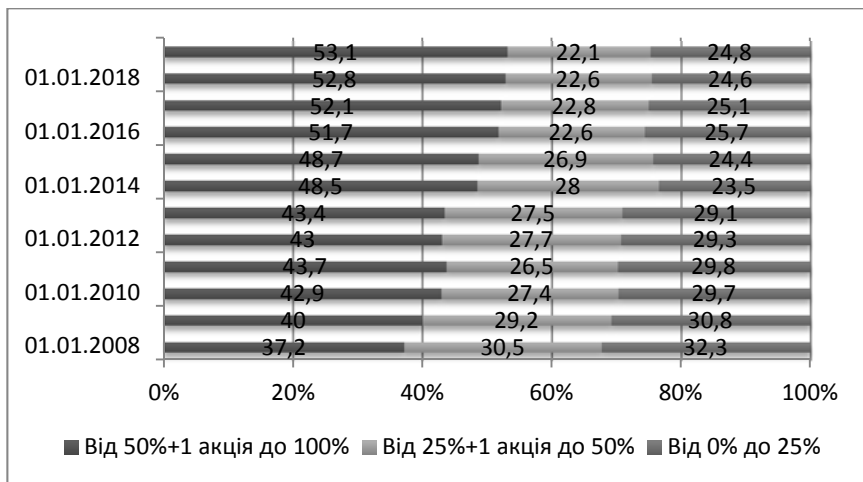

Рис. 3. Динаміка відсоткової структури корпоративних прав держави за період 2008–2018 рр.

Джерело: побудовано автором за даними Фонду державного майна України [4]

З огляду на те, що у державній власності все ж залишається доволі висока частка міноритарних пакетів, пропонуємо розробити програму щодо їх продажу. Як вірно зазначає Д. Леонов: «продати ці пакети за пристойні гроші практично неможливо, бо корпоративний контроль у них сформовано без таких пакетів акцій. Отже, державі залишається лише законодавчий примус» [5, с. 9]. Вважаємо, що в умовах кризи така пропозиція може бути використана в якості антикризового заходу щодо оптимізації державних видатків.

Варто відмітити, що першочерговим анонсованим кроком у реформуванні державного сектору економіки стало покращення державного корпоративного портфелю. Саме з такою метою було прийнято постанову № 271 Кабінету Міністрів України «Про проведення прозорості та конкурентної приватизації у 2015–2017 роках» [6]. Проте, дана постанова була орієнтована на продаж контрольних пакетів акцій держави, а не міноритарних, які обтяжують державу як власника. На нашу думку, темпи та масштаби приватизації не можуть бути критерієм оцінки функціонування державного сектору економіки, критерієм оцінки можуть бути лише кінцеві результати господарювання. Схожу точку зору має й Л. Якобсон, який зазначає: «реформування державного сектору у нашій країні значною мірою підміняли його скороченням. До того ж питання про оптимальні масштаби державного сектору економіки, по суті, має сенс лише в контексті питання про його якість» [7, с. 35].

Проаналізувавши планові та фактичні надходження коштів від приватизації державного майна до державного бюджету України (рис. 4) зазначимо, у 2015–2016 роках планові показники від приватизації підприємств державного сектору економіки до державного бюджету становили 17,1 млрд грн, проте фактичні показники становили близько 5% від запланованих, у 2018 — 21,3 млрд грн та 1,4 % відповідно. Період 2015–2018 рр. характеризується невиконанням планів приватизації. Більшість економістів гальмування приватизаційних процесів в Україні пов'язують з дією позаекономічних факторів та складною політичною ситуацією. Деякі науковці вважають, що в кризові періоди приватизація в країні є недоцільною, адже об'єкти державної власності будуть значно недооцінені.

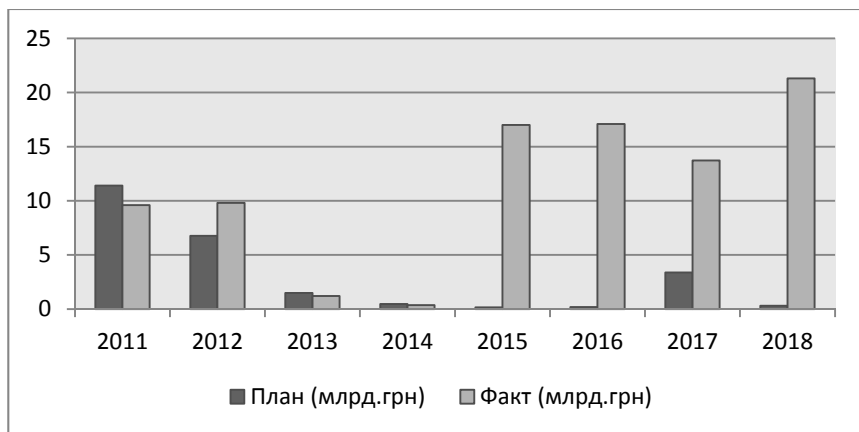

Рис. 4. Планові та фактичні надходження коштів від приватизації державного майна до державного бюджету України протягом 2011–2018 рр.

Джерело: побудовано автором за даними Фонду державного майна України [4]

Підкреслимо, що на сьогодні всі більш-менш привабливі активи, які не заборонені для приватизації, вже давно приватизовано. З активами підприємств, що заборонені до приватизації, відбувалися складні маніпуляції, в результаті яких формально державні активи використовуються у приватних бізнес-ланцюжках. При цьому оновлення цих активів практично не відбувається. Зауважимо, що «підвищення ефективності відбувається лише тоді, коли зміна форми власності супроводжується... докорінною трансформацією системи управління» [8, с. 76].

Як слушно зазначає О. Длугопольський «зміна кількісних показників приватного та державного секторів не означає підвищення ефективності економіки. В Україні відбувається поверховий розвиток цих секторів економіки, оскільки не простежується їхньої глибинної якісної трансформації» [9]. Тобто як зазначав Р. Масгрейв, в змішаній економіці «сили державного та приватного секторів взаємодіють в інтегральній формі» [10, с. 4].

Приватизація частково могла б вирішити проблеми з бюджетним дефіцитом, однак аналізуючи рис.5, відмітимо, що за період 2008–2011 рр. частка надходжень від приватизації до доходів державного бюджету збільшилася з 0,21 % до 3,65 %, за період

2012–2018 рр. — коливалася у діапазоні 0,03–1,95 %. Отримані результати свідчать про малу роль доходів від приватизації підприємств державного сектору економіки для державного бюджету України.

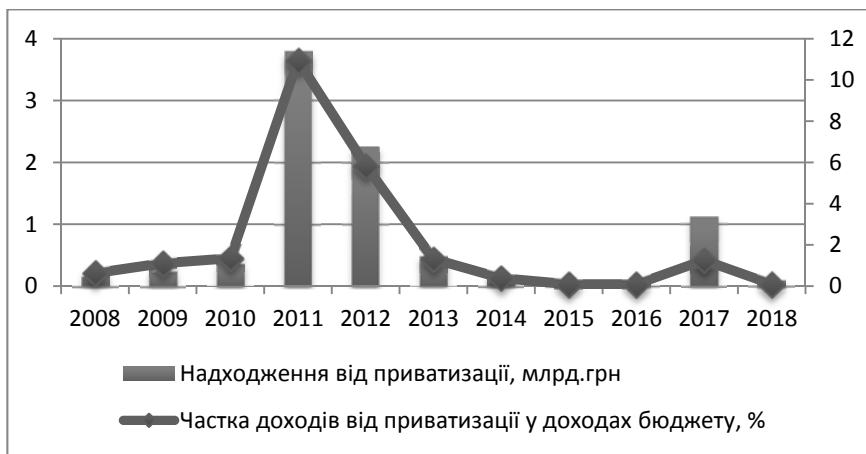

Рис. 5. Надходження від приватизації млрд грн та частка надходження від приватизації у доходах бюджету, % за період 2008–2018 рр.

Джерело: побудовано автором за даними Фонду державного майна України [4] та Міністерства фінансів України [11]

На наш погляд, на сьогодні, питання приватизації підприємств державного сектору економіки, особливо стратегічних, зовсім не на часі. Однак, вважаємо, що в даний період буде раціональним продаж міноритарних пакетів акцій держави.

Для виявлення ключових проблем державного сектору економіки в першу чергу необхідно проаналізувати результати фінансової діяльності його підприємств на прикладі 100 найнеефективніших (табл. 1).

З даних табл. 1 бачимо, що за період 2013–2018 рр. намітилися позитивні зрушення щодо покращення показників ефективності діяльності підприємств державного сектору економіки, зокрема: зросла більш, ніж у 2 рази балансова вартість активів, майже у 3 рази балансова вартість акціонерного капіталу; з 2015 р. підприємства державного сектору економіки отримали прибуток у роз-

мірі 26,4 млрд грн та протягом 2017–2018 рр. він мав тенденцію до зростання; рентабельність капіталу зросла на 12,5 % за період 2015–2018 рр.

Таблиця 1

Фінансові результати ТОП 100 державних підприємств України

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Балансова вартість активів (млрд грн)	710,2	1009,6	1177	1446	1654	1756
Балансова вартість акціонерного капіталу (млрд грн)	412,7	625,4	796	1057	1134	1231
Кредити (коротко- та довгострокові), інші довгострокові зобов'язання (млрд грн)	128,6	168,7	187	208	265	289
Чистий дохід (млрд грн)	226,8	244,2	353	426	454	488
EBITDA (млрд грн)	24,7	3,2	40	87	94	106
Чистий прибуток (млрд грн)	(19,4)	(116,6)	(53)	26,40	28,1	32,4
Рентабельність застосованого капіталу, %	(0,1)	(2,7)	2,3	12,3	13,2	14,8
Співвідношення позикового і власного капіталу, %	31,1	27	23,5	19,6	18,4	19,6
Середньооблікова кількість працівників	924000	876900	726754	624767	612356	594321

Джерело: складено автором за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [2]

Проаналізувавши дані табл. 1, варто акцентувати увагу на зменшенні за період 2013–2018 рр. середньооблікової кількості працівників на 35,6 % головним чином через підвищення ефективності корпоративного управління, що є позитивною тенденцією.

Підкреслимо, що у табл. 1 наведені дані 100 найкращих підприємств, які складають лише близько 5 % від загальної кількості підприємств державного сектору. Щодо інших підприємств, зазначимо, що результати діяльності більшості з них є незадовіль-

ними, що в підсумку спричиняють неефективність державного сектору загалом.

Як зазначають вітчизняні вчені Білик М., Білик Т. основними факторами, що спричиняють низьку ефективність функціонування державного сектору в Україні, є: перевищення середнього рівня частки виробництва у розвинутих країнах підприємствами державного сектору економіки України у два рази; складна й не завжди логічно пов'язана з певним видом активів структура їх управління; відсутність системного підходу в управлінні активами як щодо визначення оптимального суб'єкта управління, так і методів управління державними підприємствами; збитковість більшості державних підприємств зі значною кількістю боргів і зношенням виробничих потужностей [12, с. 39].

Також вкажемо на те, що для підприємств державного сектору економіки допускаються більш низькі показники фінансової стійкості та рентабельності порівняно з середньогалузевими. Як вірно зазначає Тормозова Т.: «проявляється толерантність до низьких показників фінансової стійкості і рентабельності, уповання на «особливі важелі впливу» для виправлення фінансової ситуації. Не всі акціонерні товариства з державною участю орієнтуються на ринкові способи залучення фінансових ресурсів, працюють з інвесторами, піклуються про капіталізацію» [13]. Багато підприємств державного сектору економіки орієнтуються на адміністративні методи залучення фінансових ресурсів та «особливі важелі впливу» для виправлення фінансової ситуації. При цьому варто відмітити, що керівники деяких підприємств, користуючись таким твердженням виправдовують неефективність фінансово-господарської діяльності підприємства, при цьому використовуючи корупційні схеми для перетікання фінансових ресурсів у тіньову економіку. Як влучно стверджував Я. Корнаї, що «державні підприємства належать радше до сфери управління, ніж до сфери бізнесу» [14, с. 35].

На думку Р. Абдулліна неефективність більшості підприємств державного сектору пояснюється тим, що «не створено належних умов для ефективного моніторингу планових та фактичних показників діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки. Аналіз їх фінансово-господарської діяльності проводиться на підставі узагальненої органами виконавчої влади інформації, що не дає належних результатів. Необхідно запровадити моніторинг показників у розрізі кожного суб'єкта» [15, с. 33].

На наш погляд, одним із факторів підвищення ефективності підприємств державного сектору економіки є їх діяльність на фондовому ринку, зокрема ринку акцій, адже залучення капіталу підприємствами державного сектору економіки, створених у формі акціонерних товариств, може здійснюватися шляхом емісії пайових цінних паперів. Згідно світового досвіду, емісія акцій є важливим джерелом мобілізації додаткового капіталу для інвестиційної діяльності підприємств.

Варто зазначити, що процес прийняття управлінських рішень на підприємствах, де держава володіє часткою в статутному капіталі, залежить в першу чергу від розміру державної частки та державної політики у акціонерних товариствах з часткою корпоративних прав держави. Залежно від ступеню участі держави в управлінні підприємством, поділимо підприємства, у яких є державна частка, на дві групи:

Таблиця 2

**Можливості здійснення впливу на прийняття рішень в АТ,
залежно від розміру пакета акцій держави**

Група	Розмір державної частки	Можливості здійснення впливу на процес прийняття рішень
1	0–50 %	Держава приймає в залежності від розміру її частки в статутному капіталі акціонерного товариства окремі рішення
2	50 % + 1 акція – 100 %	Держава може приймати практично будь-які рішення

Джерело: складено автором самостійно

Акцентуємо увагу на тому, що для побудови алгоритму для прийняття рішення щодо проведення додаткової емісії акцій підприємствами державного сектору економіки, необхідно проаналізувати 1-шу групу, тому що при емісії акцій держава може відмовитися від збереження державної частки, що призведе до її розмивання, а отже, до отримання у власність держави міноритарних пакетів акцій.

Пропонуємо наступну структурно-логічну схему розробки емісійної стратегії на ринку акцій України для кожної групи.

1. Акціонерні товариства, в яких держава володіє 0–50 % акцій.

Рис. 6. Алгоритм прийняття рішення щодо проведення додаткової емісії акцій підприємствами, частка держави в статутному капіталі яких становить 0–50 %

Аналізуючи рис. 6, зазначимо, що критерієм для прийняття рішення про додаткову емісію акцій для даної групи акціонерних товариств є обсяг дивідендів, який отримує бюджет країни за результатами фінансово-господарської діяльності підприємства. Це практично єдиний показник, за яким можна оцінити доцільність відволікання адміністративних та фінансових ресурсів держави для участі в управлінні підприємством. Як результат, виникає 2 ситуації: отримання дивідендів державою як акціонера АТ чи їх відсутність. Якщо дивіденди держава не отримує, тоді її рішення має бути за емісію акцій. У випадку, коли дивіденди сплачуються державі, необхідно розрахувати доцільність від збереження державної частки чи її розмивання. На наш погляд, якщо обсяг дивідендів перевищує обсяг витрат на управління підприємством, то частка держави як акціонера є економічно вигідною і її необхідно зберегти, якщо ж ні — розмивання державної частки.

2. Акціонерні товариства, в яких держава володіє 50 % + 1 акція — 100 % акцій.

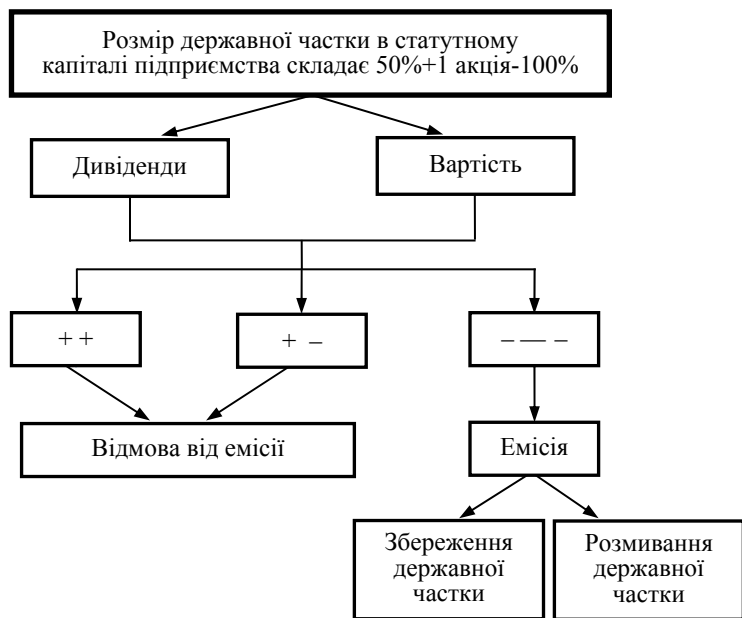

Рис. 7. Алгоритм прийняття рішення щодо проведення додаткової емісії акцій підприємствами, частка держави в статутному капіталі яких становить 50 % + 1 акція-100 %

Аналізуючи рис. 7, зазначимо, що для прийняття рішення про додаткову емісію акцій для цієї групи потрібно використати 2 критерії: обсяг дивідендів та вартість підприємства. При цьому утворюється три комбінації:

- Дивіденди виплачуються, вартість підприємства зростає;
- Дивіденди виплачуються, вартість підприємства не змінюється;
- Дивіденди не виплачуються, вартість підприємства не змінюється.

У перших двох випадках потрібно відмовитися від емісії, так як держава за допомогою дивідендів формує дохідну частину бюджету країни, а збільшення вартості підприємства вказує на ефективність управління та задовільний стан фінансово-господарської діяльності. У третьому випадку доцільним є проведення додаткової емісії акцій. При цьому ж знову вини-

кає запитання про доцільність збереження державної частки в статутному капіталі АТ.

На наш погляд, застосування даного алгоритму прийняття рішення щодо проведення додаткової емісії акцій акціонерними товариствами, в статутних капіталах яких є державна частка, значно полегшить процес визначення тих підприємств, які необхідно приватизувати і тих, які залишаються в державній власності.

На наш погляд, при реформуванні державного сектору економіки варто звернути увагу на високий рівень корупції, притаманний органам державної влади. Згідно з даними глобальної антикорупційної неурядової організації Transparency International, у 2016 році Україна за індексом сприйняття корупції (CPI). У всесвітньому рейтингу посіла 131 місце зі 176 країн світу і була віднесена до групи «підвищеного ризику» [16]. Причому, сферою економіки України з найвищим рівнем корупції є державний сектор. Тому на сьогодні досить важливим є розробка програми по ліквідації корупційних схем, що діють на державних підприємствах, а також впровадження ефективних антикорупційних механізмів для попередження перетікання фінансових ресурсів у тіньову економіку. Підкреслимо, що досить доцільним було створення Національного антикорупційного бюро України у 2014 р. та Національного агенства з питань запобігання корупції у 2015 р. Проте, аналізуючи ефективність їх діяльності за період з часу створення та дотепер, відмітимо, що значних покращень не відбулося.

Отже, в діяльності державного сектору економіки України існує багато проблем, зокрема:

- недосконалість законодавчої бази;
- відсутність загальної концепції розвитку підприємств державного сектору економіки;
- неузгодженість між стратегічною метою функціонування державного сектору економіки та програмою приватизації;
- відсутність механізму визначення тих підприємств, які доцільно приватизувати і тих, які необхідно залишити у державній власності;
- наявність диспропорцій між кількістю підприємств державного сектору економіки та обмеженістю фінансової підтримки від уряду;
- відсутність планів та прогнозів розвитку підприємств державного сектору у розрізі основних сфер економіки;

- змішування комерційних та некомерційних функцій підприємств державного сектору економіки, що ускладнює оцінювання ефективності їх діяльності;
- нераціональність використання ресурсів підприємствами державного сектору економіки через високий рівень корупції;
- «жорстка» дивідендна політика;
- слабка ефективність корпоративного управління.

На наш погляд, для підвищення ефективності державного сектору економіки України, необхідно:

- ✓ прийняти Закон України «Про державний сектор економіки України»;
- ✓ розробити чіткі короткострокові, середньострокові та довгострокові плани та прогнози розвитку державного сектору економіки;
- ✓ оптимізувати програму приватизації;
- ✓ удосконалити механізм дивідендної політики підприємств державного сектору економіки України;
- ✓ удосконалити механізм корпоративного управління;
- ✓ розділити оцінювання комерційних та некомерційних функцій підприємств державного сектору економіки;
- ✓ розробити механізм для продажу міноритарних акцій держави;
- ✓ активізувати зацікавленість підприємств у присутності їх цінних паперів на фондових біржах.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Проведене дослідження поточного стану державного сектору економіки України та визначення перспектив його розвитку дозволяє зробити наступні висновки.

Державний сектор складає досить вагому частку в економіці України. Однак на даний час є невідповідність між результатами діяльності державного сектору економіки України та розміром його економічного потенціалу. Дану диспропорцію можна пояснити як чинниками економічного характеру, складною політичною ситуацією в країні, так і нераціональним використанням ресурсів, неефективністю управління, «жорсткою» дивідендною політикою, високим рівнем корупції.

В умовах макроекономічної нестабільності одним із найважливіших завдань в управлінні державним сектором економіки є оптимізація корпоративного портфелю держави. Вважаємо, що досить раціональним для оптимізації державних видатків буде розробка програми для продажу міноритарних пакетів акцій держави.

Щодо приватизації державних підприємств, варто зазначити, що за 2015–2018 рр. фактичні показники приватизації становили не більше 5% від запланованих, а надходження від приватизації склали не більше 1,95% доходів державного бюджету, тобто на даний час приватизація є не на часі і потребує розробки економічно обґрунтованої концепції. Реалізація запропонованого алгоритму щодо прийняття рішення про проведення додаткової емісії акцій підприємствами державного сектору економіки України в залежності від розміру державної частки в статутному капіталі підприємства та від ендо-, і екзогенних умов діяльності цих підприємств дозволить приймати економічно обґрунтовані рішення щодо розмивання чи збереження державної частки в статутному капіталі акціонерного товариства.

Для підвищення ефективності державного сектору економіки України необхідно переорієнтувати підприємства на залучення капіталу на фондовому ринку. Для цього потрібно в першу чергу розробити концепцію розвитку державного сектору економіки України, провести антикорупційну реформу, удосконалити законодавчу базу, розробити довгострокові, середньострокові та короткострокові плани та прогнози щодо розвитку державного сектору, удосконалити корпоративне управління, дивідендну політику, відокремити оцінювання комерційних та некомерційних функцій підприємств державного сектору економіки, оптимізувати програму приватизації.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні зарубіжного досвіду функціонування державного сектору економіки.

Бібліографічний список

1. Бондаренко Н.В. Перспективи розвитку державного сектора економіки України / Н.В. Бондаренко // Агросвіт. — 2010. — № 17. — С. 45–48.
2. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
3. Аузан С. Регулирование и управление предприятиями с государственным участием: международный опыт / С. Аузан // Вопросы экономики. — 2004. — № 9. — С. 35–44.
4. Офіційний сайт Фонду державного майна України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.spfu.gov.ua
5. Ковальова В. Міноритарні пакети обтяжують власника / В. Ковальова // Урядовий кур'єр. — 2014. — № 35. — С.9–10.

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про проведення прозорої та конкурентної приватизації у 2015–2017 рр.» № 271 від 12.05.2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/271-2015-%D0%BF>

7. Якобсон Л.И. Государственный сектор экономики: экономическая теория и политика: Учебник для студ. вузов, обуч. По экономическим направлениям и специальностям / Государственный университет Высшая школа экономики. — М., 2000. — 365 с.

8. Торкановский Е. Государственное предпринимательство: организационно-правовые формы / Е. Торкановский // Вопросы экономики. — 1995. — № 12. — С. 76–84.

9. Длугопольський О.В. Теорія економіки державного сектора: навчальний посібник / О.В. Длугопольський. — К.: «ВД «Професіонал», 2007. — 592 с.

10. Musgrave R. Public Finance in Theory and Practice. McGraw-Hill Book Company, 1976.

11. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/>

12. Білик М.Д., Білик Т.О. Державний сектор економіки в зарубіжних країнах і проблеми національного сектора / М. Д.Білик, Т. О. Білик // Бізнес Інформ. — 2014. — № 5. — С. 36–42.

13. Тормозова Т.В. Нужны ли дивиденды государству: опыт развитых стран [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [www.mirkin.ru/_docs/divid.pdf](http://www.mirkin.ru/docs/divid.pdf)

14. Корнаї Я. Шлях до вільної економіки. Відхід від соціалістичної системи: угорський приклад / Пер.з англ. В.Д. Сікора, М.П. Загрибельний, Ю. Т. Лазаренко. — К.: Наукова думка, 1991. — 140 с.

15. Абдуллін Р.М. Державний сектор економіки: докризовий стан та аналіз ефективності / Р. М. Абдуллін // Інвестиції: практика та досвід. — 2009. — № 17. — С. 33–37.

16. Corruption perceptions index 2016 [Electronic resource]. — Mode of access : <http://cpi.transparency.org/cpi2016/results>

References

1. Bondarenko, N.V. Perspektivy rozvytku derzhavnoho sektora ekonomiky Ukrainy [Prospects for the development of the state sector of Ukraine's economy] // *Ahrosvit*, vol. 17, (2010). — P. 45–48 [In Ukrainian]

2. Official site of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine // [Electronic resource] — Available at: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> [In Ukrainian]

3. Auzan, S. Rehulyrovanye y upravlenye predpriyatiyamy s hosudarstvennym uchastyem: mezhdunarodnyj opyt [Regulation and

management of enterprises with state participation: international survey] // *Voprosy ekonomyky*, vol. 9, (2004). — P. 35–44 [In Russian]

4. Official website of the State Property Fund of Ukraine // [Electronic resource] — Available at: www.spfu.gov.ua [In Ukrainian]

5. Kovaleva, V. Minorytarni pakety obtiazhuiut' vlasnyka [Minority packets burden the owner] // *Uriadovyj kur'ier*, vol. 35, (2014). — P. 9–10 [In Ukrainian]

6. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On conducting transparent and competitive privatization in 2015–2017" № 271 dated May 12, 2015 // [Electronic resource] — Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/271-2015-%D0%BF> [In Ukrainian]

7. Jakobson, L.I. Hosudarstvennyj sektor ekonomyky: ekonomycheskaia teoriia y polytyka [State sector of the economy: economic theory and politics] // *Uchebnyk dlia stud. vuzov, obuch. Po ekonomycheskym napravleniyam y spetsyal'nostiam/ Hosudarstvennyj unyversytet Vysshaia shkola ekonomyky*, (2000). — P. 365 [In Russian]

8. Torkanovskiy, E. Hosudarstvennoe predprynimatel'stvo: orhanyzatsyonno-pravovye formy [State Enterprise: Organizational-legal forms]. // *Voprosy ekonomyky*, vol. 12, (1995). — P. 76–84 [In Russian]

9. Dluhopol's'kvi, O.V. Teoriia ekonomiky derzhavnoho sektora [The theory of the public sector economy] // *VD «Profesional»*, (2007). — P. 592 [In Ukrainian]

10. Musgrave R. Public Finance in Theory and Practice. McGraw-Hill Book Company, 1976. [In English]

11. Official site of the Ministry of Finance of Ukraine // [Electronic resource] — Available at: <https://www.minfin.gov.ua/> [In Ukrainian]

12. Bilyk, M.D, Bilyk, T.O. Derzhavnyj sektor ekonomiky v zarubizhnykh krainakh i problemy natsional'noho sektora [Public sector of economy in foreign countries and problems of the national sector] // *Biznes Inform*, vol. 5, (2014). — P. 36–42 [In Ukrainian]

13. Tormozova, T.V. Nuzhny ly divydyndy hosudarstvu: opyt razvytykh stran [Whether dividends to the state are necessary: experience of the developed countries] // [Electronic resource] — Available at: www.mirkin.ru/docs/divid.pdf [In Russian]

14. Kornai, Ya. Shliakh do vil'noi ekonomiky. Vidkhid vid sotsialistychnoi systemy: uhors'kvi pryklad [The Way to a Free Economy. Abandonment of the socialist system: the Hungarian example] // *Naukova dumka*, (1991). — P. 140 [In Ukrainian]

15. Abdullin R.M. Derzhavnyj sektor ekonomiky: dokryzovyi stan ta analiz efektyvnosti [Public sector of the economy: pre-crisis state and efficiency analysis] // *Investysii: praktyka ta dosvid*, vol. 17, (2009). — P. 33–37 [In Ukrainian]

16. Corruption perceptions index 2016 [Electronic resource]. — Available at: <http://cpi.transparency.org/cpi2016/results> [In English]

Стаття надійшла до редакції 14 грудня 2018 р.

UDC 330.311

Anna Maister,

Assistant at the Department of Finance
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
(54/1, Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)
E-mail: anya_maister@ukr.net

State sector of Ukrainian economy: present situation and prospects of development

Abstract

Research objective. The purpose of the study is to analyze the current situation in the state sector of Ukraine, and determine the key prospects of its development.

Methodology. In order to achieve the research goals, the article uses general scientific and special research methods: theoretical generalization — to determine relations of the state with other economic agents; analytical — for studying the structure of corporate rights of the state, budget receipts from privatization, and financial results of state sector enterprises in Ukraine; graphical and tabular — for visual presentation of research results; systemic and complex approaches — to develop and substantiate proposals for the state sector reforming in Ukraine.

Findings. At present, there is a discrepancy between the performance results of the state sector in Ukraine, and its size and economic capacity. This disproportion can be explained by economic factors and complicated political situation in the country as well as inappropriate use of resources, poor efficiency of management, fixed dividend policy, and high level of corruption. The article proposed several directions of increasing the efficiency of the state sector in Ukraine: promotion of anti-corruption reform, improvement of the legislative framework, development of sound forecasts and plans of activity of state sector enterprises, improvement of corporate governance and dividend policy, optimization of corporate portfolio of the state through development of a program of minority shareholding sales.

Value Added. The research substantiates the structural-logical scheme of development of the state enterprises' emission strategy on the stock market of Ukraine. In particular, the article proposes the division of the state enterprises into two groups depending on the size of the state shareholding in the authorized capital, and offers the algorithm of decision-making concerning additional issue of shares for each group of enterprises. This proposal can be used for working out a general concept of the state sector development, as well as for the implementation of the privatization program in Ukraine.

Key words: state sector, state property, privatization, budget, private sector, efficiency, dividends, corporate rights of the state.